

Слід зазначити, що питання взаємодії між судом та органами Національної поліції є актуальним та потребує подальшого вдосконалення. Можливим варіантом вирішення даної проблеми було б створення єдиної загальної системи обміну інформації, в якій можливо було б направляти та отримувати документи безпосередньо в той чи інший орган Національної поліції, прокуратури чи суд, що значно б пришвидшило процес обміну запитами, повідомленнями, ухвалами і іншими необхідними для роботи документами, з використанням при цьому електронного цифрового підпису.

1. Іванов А. Роздуми про запобіжні заходи (продовження). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unba.org.ua/news/print/829-rozdumi-pro-zapobizhni-zahodi-prodovzhennya.html>.

2. Інструкція про порядок виконання органами внутрішніх справ України ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту : Наказ МВС України від 31.08.2013 № 845 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1845-13>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

4. Москалюк Ю.Д. Підстави і процесуальний порядок застосування домашнього арешту як запобіжного заходу в Україні / Ю.Д. Москалюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 5. – Том 3. – С. 178-181.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/50-19>.

Станчева Є.О.

курсант Дніпропетровського ДУВС

наук. кер. – к.ю.н., доц. **Бацько І.М.**

доц. каф. кримінального процесу

ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ЧИННИКІВ ЗЛОЧИННОСТІ

У межах позитивістського напрямку кримінології розвивались і психологічні підходи. Дехто з кримінологів, вивчаючи злочинну поведінку, акцентує увагу на особі злочинця. Особа злочинця завжди була однією з центральних проблем усіх наук кримінального профілю і насамперед кримінології. Необхідно враховувати, що навіть у такій специфічній сфері, як злочин, людина діє як суспільна істота, тому до неї потрібний підхід як до носія різних форм суспільної психології, набутих моральних, правових, етичних та інших поглядів і цінностей, індивідуально-психологічних особливостей. Безперечно, психологія озброїла кримінологію методикою, а також психодіагностичними та психометричними методами. Важливе значення має спеціальне тес-

тування злочинців, яке широко запроваджене за кордоном. Розроблені спеціалістами тести сприяють глибшому вивченню особливостей особи правопорушника, уможливають порівняння останніх із законослухняними громадянами, запроваджують індивідуальні заходи запобігання повторній злочинній поведінці. Психологічні теорії застосовують для обґрунтування реалізації заходів поетапної корекції поведінки засуджених.

Теорія небезпечного стану. Перевірена часом, ця теорія надає для практичного використання теоретично обґрунтовану комплексну методику клінічної роботи з метою запобігання злочинам. Першу працю в цьому напрямі – "Критерії небезпечного стану" – написав у 1880 р. Р. Гарофало. Після Другої світової війни видатним представником цієї теорії був відомий кримінолог Ж. Пінатель. Ця теорія значно поширена в США й має назву клінічної кримінології. Згідно з цією теорією у конкретних випадках злочин виникає на ґрунті певного психічного стану, що схиляє людину до конфлікту із соціальними нормами. Зазвичай, небезпечний стан є тимчасовим і відповідає внутрішній кризі, що змінюється емоційною байдужістю, після якої настає егоцентризм, а потім лабільність (нестійкість), яка може знову перерости у кризу.

Також в 1960-70-х рр. у МВС і прокуратурі СРСР проводилися дослідження якісно-кількісної, статистично вираженої системи суспільної небезпеки особистості. Методом розпізнавання образу за допомогою ЕОМ учені робили прогноз про майбутню поведінку особи. У 70-80% випадків прогноз, що базувався на суспільній небезпеці особи, виявився виправданим. Особу злочинця утворюють три підсистеми, що включають дрібніші підсистеми і компоненти особистісних властивостей суб'єкта злочину: 1) соціально-демографічна (стать, вік, освіта, соціальна належність, матеріальне становище, громадянство, психічне здоров'я); 2) соціально-рольова (функціональна), до якої належить сукупність видів діяльності осіб у системі суспільних відносин як громадянина, члена трудового колективу, сім'янина і т. ін.; 3) морально-психологічна, яка відображає ставлення особистості до соціальних цінностей і виконуваних соціальних функцій. Особа характеризується громадянською психологією (ставлення до суспільства, держави, ідеологічний і політичний світогляд тощо), що виявляється у цивільній діяльності; трудовою психологією (ставлення до праці), що виявляється у професійній діяльності; побутовою психологією (ставлення до родини, дозвілля) і відповідною поведінкою; правовою психологією (ставлення до закону, правопорядку, правоохоронних органів) і адекватними їй вчинками та, нарешті, психологією "Я" (самооцінки, самосвідомості).

Негативні властивості психології злочинця породжують мотивацію, що і стає причиною вчинення діяння, а мотиви зумовлюються потребами й інтересами особи, що актуалізують і конкретизують мотиви поведінки. Небезпечний стан діагностують спеціалісти. При цьому важливу роль відіграє порівняння результатів дослідження особи з даними ситуації, в якій вона перебуває. При оцінюванні ситуації беруть до уваги, зокрема, матеріальні умови,

вплив з боку оточення, наявність психотравмуючих факторів та ін. Діагноз визначає суворо індивідуальні профілактичні заходи. Робота спеціалістів з переборювання небезпечного стану полягає в тому, щоб консультативно допомогти людині, яка переживає стрес, спрямувати її поведінку в певні соціальні межі, допомогти їй у розв'язанні проблем, відчуті безпеку, проявити повагу до людини й надати їй підтримку. Важливе значення надається усуненню зайвих емоцій. На базі стаціонарів подається практична допомога з метою подолання небезпечного кризового стану як особам, які утримуються в місцях позбавлення волі, так і тим, хто перебуває на волі. На кримінологічну експертизу у формі прогнозу індивідуальної поведінки людини зважають при визначенні покарання за вчинений злочин, а також при вирішенні питання про звільнення від покарання.

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли поглиблюється прірва між добром і злом, потреба в глибоких кримінологічних дослідженнях виявляється дуже гостро, оскільки злочин є одним із крайніх проявів зла й потребує глибокого осмислення з позицій як філософії, так і практики юриспруденції.

Можна виділити один з важливих мотивів вчинення злочину. Це ідея помсти, і вона є широко поширеною. Люди звикли бачити у злочинцеві не члена суспільства, що зробив помилковий крок, а ворога. Пояснення, що такі погляди примножують злочинність, повинні стати невіддільною складовою правової пропаганди. Від початку 1960-х рр. у західних країнах та США значного поширення набули прикладні кримінологічні дослідження. Так, виникло кілька напрямів, які вивчають злочинність молоді, злочини, що вчиняються в сім'ї, організовану та "білокомірцеву" злочинність. Відповідні дослідження органіжує та фінансує не лише держава, а й бізнесові структури, благодійні та інші організації. Це свідчить не тільки про збільшення масштабу злочинності, що примушує залучати до боротьби з нею нетрадиційні сили, а й про все відчутнішу свідомість суспільства, що бажає вдосконалюватися.

Ведеться розробка та реалізація заходів загального попередження всіма органами держави із залученням фахівців різних областей: економістів, соціологів, політиків, управлінців, психологів тощо. Кримінологи також беруть участь в цьому процесі, надаючи аналітичні огляди статистичних даних, прогножуючи результативність запропонованих заходів з точки зору їх впливу на злочинність і здійснюючи кримінологічну експертизу нормативних актів і соціально-економічних програм.

Спеціальне попередження здійснюється шляхом впливу на соціальні групи, окремих осіб і організації або сфери діяльності, щодо яких є підстави вважати, що вони мають підвищену криміногенність.

Адресатом індивідуального попередження, що може розглядатися як один з видів спеціального попередження, є конкретна людина, особисті характеристики якої об'єктивно говорять про можливість здійснення нею у майбутньому злочинного діяння.

Об'єктом індивідуального попередження може ставати як безпосередньо

людина, її негативні соціальні якості, так і соціальне мікросередовище, оточення (сім'я, побут, трудовий колектив).

Мотиви злочинів різноманітні, тому існує безліч їх класифікацій. На нашу думку, найбільш вдалою є запропонована В.В. Лунєєвим класифікація, згідно з якою виділяються шість груп мотивів: 1) політичні; 2) корисливі; 3) насильницько-егоїстичні; 4) анархічні та індивідуалістичні; 5) легковажно-безвідповідальні; 6) боягузливо-малодушні.

Слід зазначити, що сам по собі мотив як внутрішнє спонукання не є чимось злочинним; таким він стає, лише коли є елементом суб'єктивної сторони забороненого кримінальним законом діяння. Разом з тим він є першою ланкою всього причинного ланцюжка, що лежить в основі механізму злочинної поведінки. У матеріальних потребах розрізняють чотири різновиди: а) потреби життєво необхідні, без задоволення яких людина може загинути; б) потреби нормальної інтенсивності, характерні для певного суспільства чи його частини; в) гіпертрофовані (завищені) потреби, задоволення яких для всіх громадян суспільство поки не забезпечує; г) перекручені потреби, що суперечать інтересам суспільства і розвитку особи (алкоголь, наркотики тощо). Матеріальні потреби викликають корисливу мотивацію вчинків.

Для осіб з антигромадською орієнтацією характерними є вияви правового нігілізму, неприйняття правових вимог і заборон, хоча вони досить добре розуміють їхню необхідність. У них наявною є стійка звичка діяти під впливом миттєвих спонукань, не замислюючись про право та покарання, що їм загрожує.

Потреби, інтереси, бажання, емоції, ціннісні орієнтації – це внутрішні компоненти особи, під дією яких формується мотив злочину. Але є ще і зовнішній фактор – конкретна життєва ситуація, в якій готується і вчинюється злочин.

1. Іванов Ю.Ф., Джужа О.М. Кримінологія: навч. посіб. – К. : НАВСУ, 2006.
2. Михайлов О.Є. Кримінологія : навч. посіб. – К. : НАВСУ, 2012.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/node/2272>.

Халатян В.Ж.

курсант Дніпропетровського ДУВС

наук. кер. – к.ю.н., доц. **Бацько І.М.**

доц. каф. кримінального процесу

ЗАХИСНИК ЯК УЧАСНИК КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Після набуття Україною незалежності в 1991 році активізувалися внутрішньодержавні демократичні процеси, основою метою яких було дотримання прав і свобод людини та громадянина у всіх сферах життєдіяльності. Саме